

A close-up portrait of a woman with dark skin and long, thin braids. She is looking slightly to the right of the camera with a gentle expression. The background is dark and out of focus.

Helen Berhane og Emma Newrick

NATTER GALENS SANG

*En personlig beretning om
tro og forfølgelse i Eritrea*

HELEN BERHANE
OG EMMA NEWRICK

NATTER GALENS SANG

*En personlig beretning om
tro og forfølgelse i Eritrea*

FOKAL
I SAMARBEJDE MED
DANSK EUROPAMMISSION

Indhold

Forord af Samuel Nymann Eriksen	7
Tak	9
Indledning	11
1 De første år	15
2 Prøvelsernes tid	25
3 Arresteret	33
4 I fængsel	43
5 Mai Serwa	53
6 Melmesi	65
7 Isolation	79
8 Umenneskelige forhold	87
9 Offerlammet	101
10 »Hvad har han gjort ved dig?«	113
11 Løsladt	125
12 Frihed	133
Efterskrift	141

Indledning

Et enligt stearinlys står og blafrer. Flammen kan dårligt nok lyse det mørke rum op. Lysene brænder aldrig mere end et par timer, efter at døren til containeren er blevet lukket, for så er der ikke længere ilt nok til at holde liv i flammen. Nu går den snart ud.

Kvinden bag ved mig vender sig i søvne, og hendes knæ borer sig hårdt ind i ryggen på mig. Jeg prøver at skubbe mig lidt til siden, men jeg ligger allerede presset helt op mod en anden, der sover. Jeg trækker tæppet op over ørerne og prøver at finde en passende stilling at ligge i. Selv om vi er mange mennesker her, er det bidende koldt. Kondensvandet drypper fra loftet og glider ned over min kind, og da det rammer mine læber, smager det af rust. Luften er tyk af en ubehagelig, metallisk stank, der kommer fra spanden i hjørnet og fra alle de sammenpressede kroppe, der ikke er blevet vasket i lang tid.

Jeg forsøger at kigge mig omkring for at finde ud af, hvor hun er, kvinden, der er psykisk syg. Der står en mørk skikkelse ved det lille vindue, der bare lige er skåret ud i siden af containeren. Jeg stivner. Nogle gange blokerer hun åbningen ved at proppe sit tæppe ind i den, så vi får endnu mindre frisk luft. Andre gange råber og græder hun om natten og får hele containeren til at rokke, så ingen af os kan sove. Hun har det værre nu, hvor vi er så mange – 19 kvin-

der i et rum, hvor allerhøjest 18 kan ligge ned. I aften er hun stille, og det gør mig urolig.

Men jeg er så træt, og jeg tvinger min krop til at slappe af på det hårde gulv. Pludselig går lyset ud, jeg lukker øjnene og tænker på min datter: Kære Gud, pas godt på hende.

Gulvet knirker. En eller anden må være stået op og prøver at bane sig vej hen over alle de sovende til toiletspanden i hjørnet. Som et lyn fra en klar himmel er der pludselig et par hænder, der lukker sig om min hals som en skruestik. Jeg slår øjnene op, men det er for mørkt til at se noget.

Så lyder der en snerrende strubelyd, og jeg ved, at det er hende, den sindssyge kvinde. Hun presser fingrene hårdt om min hals. Jeg kæmper mig op at sidde, men jeg har ikke luft til at skrigе, og jeg er ikke stærk nok til at skubbe hende væk. Så jeg gør det eneste, jeg kan: Jeg hamrer min frie hånd mod containerens ydervæg og sparker. Nu begynder de andre fanger også at vågne. En af dem prøver at trække hende væk fra mig, men nu har hun den ene hånd om struben på mig, og med den anden griber hun fat i mit hår og rykker store totter af. Jeg hiver efter vejret, og det lykkes mig at skrigе. De andre fanger begynder også at råbe og hamre på siden af containeren. Nu er der nogen, der råber udenfor, og jeg kan høre lyden af hurtige skridt, boltene skriger, da de bliver skubbet tilbage, og det giver et smæld, da luften suser ind i containeren, og så bliver døren smækket op på vid gab.

Det skærer i øjnene, da lyset fra en fakkellakker hen over mit ansigt, og så kommer der en fangevogter og hiver hende væk fra mig og slår løs på hende med sin knippel både på hovedet og kroppen. Jeg sidder på alle fire og gisper efter luft. Fangevogterne slæber hende ud af containeren

og hamrer døren i igen. De andre kvinder stimler sammen om det mikroskopiske vindue, der er så lille, at der kun er en, der kan kigge ud ad gangen. Kvinden, der kigger ud, hvisker: »De slår hende!« Hun taler dæmpet for ikke at irritere fangevogterne, der ikke bryder sig om, at vi kigger. Hun vover at kaste endnu et blik derud. »De har bundet hende udenfor.« De andre lægger sig ned igen og håber på et par timers søvn mere, inden fangevogterne kommer igen for at føre os hen til latrinområdet.

Jeg lægger mig også ned, men min hovedbund føles, som om der var ild i den, og jeg ved, at jeg ikke kommer til at sove mere i nat. Nogle gange kan jeg ikke forstå, at det her er mit liv: de fire metalvægge, hvor vi er spærret inde som en flok kvæg – smerten, sulten, frygten. Alt sammen på grund af min tro på den Gud, der har overvundet døden, og som har kaldet mig til at dele min tro med dem, der endnu ikke kender ham; den Gud, som jeg har fået forbud mod at tro på. Jeg tænker tilbage på et spørgsmål, som jeg har fået stillet mange gange i løbet af de måneder, jeg har været i fængslet: »Er din tro det her værd, Helen?« Jeg indånder den tunge luft, det gør ondt i hovedbunden, den sindssyge kvinde plaprer løs udenfor, fangevogterne fortsætter deres runde, og jeg hvisker mit svar: »Ja!«

De første år

Hvis du havde kendt mig, da jeg var barn og voksede op i Eritreas hovedstad Asmara, havde du bestemt ikke forestillet dig, at jeg ville ende i fængsel. Jeg er ikke nogen ballademager. Jeg var et nemt barn og en rolig teenager, sandsynligvis fordi jeg tidligt blev personligt kristen.

Jeg er født i 1974 og voksede op i en førstesalslejlighed i et smukt hus, der var bygget af italienerne, dengang Eritrea var en italiensk koloni. Begge mine forældre arbejdede som sygeplejersker på det store hospital i Asmara, og de tilhørte begge den ortodokse tradition, så det var naturligt, at jeg som lille begyndte at gå til gudstjeneste sammen med min familie i den ortodokse kirke, der lå tæt på mit hjem. Jeg lærte de bibelske skrifter at kende, og som otteårig opfattede jeg mig selv som kristen. Jeg har ikke nogen erindring om en form for »omvendelse« — det stod bare klart for mig, at det, jeg hørte, var sandt.

Da min lillesøster blev født, flyttede vi til en anden bydel og ind i et hus, som min far havde bygget til os, og der begyndte jeg at komme i en katolsk kirke, der lå lige i nærheden. Jeg har altid sunget, selv da jeg var helt lille, men i den nye kirke var der nogen i menigheden, der opmuntrede mig, og snart skrev jeg mine egne sange, som jeg sang i kirken.

Da jeg var 14, var jeg dybt rodfæstet i min tro, og jeg ønskede at bruge mit liv i tjeneste for Gud.

Jeg blev veninde med en pige, der også hed Helen, og vi bad og fastede regelmæssigt sammen. Allerede på det tidspunkt var vi klar over, at alt ikke var godt i Eritrea, fordi vores land kæmpede mod Etiopien for at opnå selvstændighed. Derfor brugte vi meget tid på at bede om vejledning og om, at der måtte ske forandringer i vores land. Jeg følte meget stærkt, at jeg hellere ville dø end leve et ligegyldigt liv uden at gøre en forskel i verden.

Jeg opfattede efterhånden min sang som en tjeneste for Gud, og jeg begyndte også at forkynde evangeliet for andre mennesker. Men jeg havde samtidig meget omsorg for de mennesker i vores lokalsamfund, der var syge, og jeg brugte meget af min fritid på at besøge dem. Der er stadig mange mennesker, der tror på, at heksedoktorernes magi kan hjælpe dem mod sygdomme. Heksedoktoren skriver en bøn eller en forbandelse mod den pågældendes fjender på et stykke papir, folder det sammen og lægger det i et lille metalomslag, som så igen bliver lagt i en lille læderpung. Den bliver så bundet om halsen på den syge, der får besked om aldrig at tage den af igen. Mange af dem, jeg besøgte, havde den slags amuletter, så jeg betragtede det som min opgave at bede for dem og fortælle dem om Jesus. Når jeg havde bedt for dem, tog de tit amuletten af, og nogle gange brændte de den ligefrem. Det så jeg som et klart tegn på, at Gud brugte mig.

Det var i denne periode, jeg blev døbt, fordi jeg gerne vil vise, at jeg tog min tro alvorligt. Jeg så frem til at fortsætte

min tjeneste for Gud, og jeg følte, at jeg var parat til at tage imod, hvad Gud end ville sende mig af udfordringer.

Kort efter min 16-årsfødselsdag i 1990 kom jeg en dag hjem fra skole og ville straks i gang med at skrive en sang færdig, som jeg gerne ville bruge ved næste søndags gudstjeneste.

Vores hushjælp Ruth mødte mig på verandaen med en kurv fyldt med vasketøj i favnen. »Helen, din mor vil gerne tale med dig.«

Min mor var i køkkenet, hvor hun var ved at lave mad. Hun kiggede op fra arbejdet og smilede.

»Helen, vi har arrangeret en ferietur for dig. Du skal til Etiopien, til Addis Ababa.«

Det lød spændende! Jeg havde aldrig været uden for Eritrea før. Jeg skulle bo hos nogle af familiens venner, og jeg glædede mig til at møde nye mennesker og opleve en ny by. Jeg gik ind på mit værelse for at planlægge, hvad jeg skulle have med, inden jeg gjorde min sang færdig. Jeg kunne se på min mors ansigtsudtryk, at hun var urolig, men jeg gik ud fra, at hun bare var bekymret, fordi jeg aldrig havde været ude at rejse før.

Så kom den dag, hvor jeg skulle af sted hjemmefra og rejse til Addis, og min mor og far var med mig i lufthavnen. Min far nikkede opmuntrende til mig, og min mor smilede usikkert. De så på hinanden, og hun trådte hen til mig og glattede mit hår.

»Helen, jeg håber, at du vil nyde din tur. Du skal møde en, der betyder meget for vores familie, og som også kommer til at betyde meget for dig.« Så fortalte hun mig, at jeg i virkeligheden skulle til Addis for at blive forlovet. Min kommen-

de ægtemand var noget ældre end mig og var en god ven af familien; et ægteskab mellem os ville styrke båndene mellem de to familier.

Det tænkte jeg meget på, mens jeg var på vej til Etiopien. Arrangerede ægteskaber er ikke noget særsyn i Eritrea, selv om det er mere almindeligt ude på landet. Så der var ikke noget mærkeligt i, at mine forældre havde arrangeret det her. Familiebånd er meget vigtige i vores kultur, så det var ikke ualmindeligt, at to mennesker blev gift for at styrke eller skabe bånd mellem deres respektive familier. Jeg havde aldrig tænkt ret meget på ægteskab, men da jeg nåede frem til Addis, havde jeg besluttet mig for, at selv om det nok ville tage lidt tid for mig at vænne mig til tanken, ville jeg med glæde respektere mine forældres ønske. Det, der bekymrede mig mest, var aldersforskellen; min kommende mand var 36, og jeg var kun 16. Jeg var bange for, at vi ikke ville have noget til fælles.

I Addis blev jeg modtaget af vores venner og fik selvfølgelig mere at vide om min forlovelse. Jeg var netop begyndt at vænne mig til tanken og havde fundet mig godt til rette i mine nye omgivelser, da mine forældre pludselig dukkede op. Jeg var glad for at se dem, men jeg kunne ikke forstå, hvorfor de kom. Jeg havde da savnet dem, men jeg var gammel nok til at være af sted på egen hånd, især når jeg snart skulle giftes.

»I behøvede da ikke komme,« lo jeg. »Jeg kommer jo hjem om et par uger.«

Min far rystede på hovedet. »Helen, vi er kommet for at være med til dit bryllup.«

Først forstod jeg ikke, hvad han mente, men så sagde min mor: »Du skal giftes her. Nu.«

Min mor forklarede, at jeg ikke skulle tilbage til Eritrea sammen med dem og gå i skole. I stedet skulle jeg blive her i Addis sammen med min nye mand.

Jeg nikkede. Jeg var nervøs, men jeg ville gerne være en pligtopfyldende datter. Så jeg skubbede min frygt til side og sank den klump, jeg havde i halsen, og forberedte mig på at blive gift. Men jeg ville gerne have haft lejlighed til at sige farvel til mine veninder fra skolen.

Efter brylluppet flyttede min mand og jeg ind i et hus i Addis Ababa, hvor vi boede et år. Derefter bestemte vi os for at flytte tilbage til Asmara. Eva blev født i 1994. Det land, jeg kom tilbage til, var anderledes end det, jeg havde forladt. Eritrea var nu en uafhængig stat, der blev styret af Folkefronten for Demokrati (PFDJ), der havde kæmpet i 30 år for at komme til magten. Alle så lyst på fremtiden.

Jeg prøvede også at være optimistisk, men det var svært. Mit ægteskab var ikke lykkeligt.

Min mand, der ikke delte min tro, havde boet i Sverige i nogle år, inden vi blev gift. Jeg gik ud fra, at han nu ville slå sig til ro og blive hos os i Eritrea, men vores datter var kun et halvt år, da han tog tilbage til Sverige for en tid. Til at begynde med tog jeg mig ikke af det, for mine forældre hjalp mig med at passe Eva, og min mand kom ofte tilbage og blev hos os nogle måneder. Men der blev længere og længere mellem hans besøg, indtil han til sidst blev væk et helt år. Da han langt om længe kom tilbage, tog han direkte hen til min far og gav ham en konvolut. Da min far lukkede den op, indeholdt den skilsmissepapirerne.

Jeg var ked af det, for jeg troede på, at ægteskabet er hel-
ligt i Guds øjne. Men jeg havde ikke noget at skulle have sagt.
Jeg vidste, at min mand havde følt sig forpligtet til at gifte
sig på samme måde som jeg selv, og vi havde begge været
ulykkelige. Men jeg fortrød ikke, at det var sket, for ægteska-
bet havde givet mig min elskede datter.

Da skilsmissen blev en realitet, fik jeg nogle penge af
min mand som hjælp til at forsørge mig selv og Eva. Jeg vid-
ste næsten med det samme, hvad jeg ville bruge dem til. Jeg
havde på et tidspunkt besøgt en veninde i den velstående
sydlige del af byen, og der havde jeg set en skønhedssalon,
der var til salg. Jeg kunne godt lide at møde nye mennesker,
og jeg forestillede mig, at det ville være rart at få folk til at
føle sig godt tilpas. Det ville også give mig mulighed for at
hjælpe folk i lokalsamfundet, fordi jeg kunne give penge til
et lokalt hjælpeprogram, og jeg ville få lejlighed til at tale
med mine kunder om min tro.

Nu var jeg igen med i den ortodokse kirke og blev en del
af en fornyelsesbevægelse. Jeg var fast besluttet på at fort-
sætte, selv om jeg vidste, at der kunne være nogle, der ville
kommentere min situation, fordi skilsmisser ikke er velse-
te i min kultur.

Den søndag trådte jeg ind i kirken og smilede og hilste
på nogle af de kvinder, jeg kendte. De gengældte ikke min
hilsen, og en af dem vendte sig demonstrativt væk. Jeg satte
mig på min sædvanlige plads og følte mig forvirret og såret.
Det var jo ikke mig, der havde bestemt, vi skulle giftes, og
heller ikke, at vi skulle skilles. Der var ikke nogen, der satte
sig ved siden af mig, og jeg gik, så snart gudstjenesten var
slut. Da jeg kom næste søndag, fandt jeg ud af, at der havde

været et bedemøde midt på ugen, som jeg ikke var blevet inviteret til, og jeg hørte nogle af kvinderne hviske om et kommende møde, men de tyssede på hinanden, da jeg nærmede mig. Deres misbilligelse skabte en meget ubehagelig atmosfære, og selv om jeg prøvede at forklare dem min situation og ignorere deres opførsel, begyndte jeg at føle, at jeg ikke længere var velkommen i kirken. Der var mange, der holdt op med at bruge mit navn, og i stedet begyndte de simpelt hen at kalde mig »den fraskilte«.

»Næ, se,« kunne de sige. »Der kommer den fraskilte. Hvad tror hun, hun har at gøre her?«

Jeg blev udelukket fra møder i kirken, og til sidst kom der en fra menigheden hen til mig og sagde, at jeg heller ikke længere kunne komme til gudstjenesterne. Jeg skulle hverken synge eller prædike, og de ville ikke have, at jeg tog del i nogen af kirkens aktiviteter. »En fraskilt hører ikke hjemme i kirken,« sagde de.

Jeg gik hjem dybt såret og vendte ikke tilbage til kirken. Jeg blev hjemme og bad alene på mit værelse, nogle gange hele natten. Jeg savnede fællesskabet med andre kristne, og i en periode var jeg meget ensom. Men så gav Gud mig ordre til en sang: *Uanset hvor ensom jeg føler mig, er Jesus med på min rejse, og selv om andre mennesker har forkastet mig, vil Gud aldrig forlade mig.* Jeg begyndte at tænke endnu mere over min tro og læse Bibelens beretning om Paulus igen. Det gik op for mig, at jeg som kristen måtte være parat til at møde endnu større lidelser end det, jeg oplevede nu. Det var i den periode, at jeg læste Richard Wurmbands bog *Tortur – for Kristi skyld*, og jeg følte mig overbevist om, at Gud forberedte mig på at lide for hans navns skyld. Jeg vidste, at jeg skulle

være parat til at tjene ham, selv hvis det skulle koste mig livet.

Tiden gik. Det gik godt med min skønhedssalon, og jeg begyndte at nyde mit nye liv. Jeg kunne tale om min tro, mens jeg flettede hår og omhyggeligt lagde makeup. Jeg glædede mig altid over at se unge brude smile til deres spejlbillede, når jeg havde sørget for, at de var smukke til deres bryllup. Jeg var også glad for de muligheder for at hjælpe andre mennesker, som min forretning gav mig. Jeg mødte en kvinde gennem et lokalt hjælpeprogram, som var en af de ting, jeg støttede med mit overskud. Hun var også fraskilt og lige så isoleret som mig, men derudover var hun hiv-positiv og kæmpede for at tjene til dagen og vejen ved at vaske tøj for andre. I sammenligning med hende følte jeg mig privilegeret, og jeg var glad for at kunne hjælpe hende og andre mødre i samme situation.

Men den fredelige fremtid, som vi havde håbet på og bedt for, blev ikke til virkelighed. Der var stadig konflikt omkring grænsen mellem Eritrea og Etiopien, og den nye regering i Eritrea gjorde værnepligten endnu længere end den foregående regering. Atmosfæren var spændt, og jeg var sikker på, at der var svære tider på vej.

I 1998 var Eva fire år gammel. Det år brød krigen med Etiopien ud igen, da uoverensstemmelserne omkring en grænselandsby brød ud i åbne kampe. Konflikten var voldsom, og i løbet af de to år, krigen varede, mistede jeg mange gode venner. Jeg var taknemlig for, at Eva var for lille til at blive indkaldt. Jeg elskede mit land, og jeg kunne godt forstå, hvorfor mit folk kæmpede, men efterhånden som dødstallene steg, blev jeg klar over, at alle disse blodsudgydelser var

et forfærdeligt spild af menneskeliv. Der døde over 19.000 mennesker, og for et lille land som vores er det et højt tal. Det føltes, som om jeg hver eneste dag mistede nogen, jeg kendte. Jeg havde ondt af dem, der var direkte involveret i konflikten, både eritreere og etiopiere, og jeg følte mig sikker på, at Gud ønskede noget andet og bedre for os.

Imens fortsatte jeg med at koncentrere mig om at synge gospel og prædike, for jeg vidste, at det var det, Gud ville med mig. Frikirken Full Gospel Church havde et uddannelsescenter tæt på, hvor jeg boede, så i min fritid begyndte jeg på et teologikursus. Ofte tog jeg ud til andre byer og landsbyer rundt om Asmara for at synge og prædike i små kirker, og jeg fortalte også om min tro til folk, jeg mødte på gaden og i min salon. Efterhånden blev jeg kendt som sanger, og der var mange kirker, der inviterede mig til at komme og synge. Jeg var glad for, at Gud brugte mig.

På et tidspunkt mødte jeg en anden kristen sanger. Han hed Yonas Hail, og vi blev gode venner. Jeg blev henrykt, da han fortalte mig, at han var ved at producere en evangeliserende film, som skulle distribueres over hele Eritrea, og at han gerne ville have mig med i den. Det var farligt for Yonas at lave filmen, for han havde været i hæren, men blev ved med at desertere. De havde flere gange fanget ham og sat ham i fængsel, men hver gang han var på udgang, flygtede han igen. Da jeg mødte ham, var han netop stukket af og var gået under jorden; han holdt sig altid til de små sidegader, når han skulle hen til det hus, hvor vi arbejdede med filmen. Vi kaldte den *Evangeliet kan helbrede vores land*. Handlingen fulgte én person og hans vej til troen, og den foregik i Eritrea. Vi håbede på, at mange mennesker ville se den og

NATTERGALENS SANG

høre evangeliet, og at filmen i sidste ende kunne være med til at hele vores splittede land. Filmen blev hurtigt populær blandt unge kristne i Eritrea, og det var en stor opmuntring at se, at de brugte den i deres evangelisation.

Jeg anede ikke, at mit liv snart skulle tage en drastisk drejning.